

Úvodem

PŘESTO

Ten rozhovor jsem viděl na jedné internetové televizi. S redaktorkou mluvil muž s velmi vážným fyzickým handicapem. Doslova sršel optimismem, usmíval se, mluvil o svých plánech, o odvaze a radosti. On nežil s postižením, ale s výzvou, se specifickými možnostmi, tak to vnímal. Tolik jsem mu fandil! Obdivoval jsem ho, ten člověk byl naprosto fascinující.

Zároveň jsem mu nevěřil ani slovo. Opravdu je tohle jeho svět? Respektive: je to celý jeho svět? Nejsou to jen občasná vrcholky, vytčené cíle, přivrácená strana věcí? Není to zkrátka jen dobrý způsob, jak se z toho všeho nezbláznit? Není ten bezbřehý optimismus naopak trochu popřením celé situace? Co se děje v duši toho muže večer před usnutím, ve chvílích, kdy nesvede něco, co je pro ostatní samozřejmé, kdy se za ním druzí otáčejí, když trpí bolestmi, smiřuje se s odmítnutím, když přemítá, co bude za deset patnáct let? Přál jsem mu tu jeho ochrannou slupku, taky se do ní balím, ale naděje, kterou se snažil šířit, se mě nedotkla. Zdála se mi příliš jednoznačná. Jen naděje, která projde trýzní, která se od ní neodvrací, má sílu zapálit.

Uběhlo několik let. Přestal jsem jezdit s diktafonem za samotáři na Šumavu a na další skrytá místa po republice a začal jsem hledat podobně silné příběhy ve městech. Možná právě ve vedlejší bytovce žije člověk, který si vytvořil vlastní utopii, neopakovatelný osobní vesmír, a já o něm pouze nevím. Nebo ten chlapík, kterého občas vídám před rozpadající se secesní vilou v místě, kam jezdíme ke studánce pro vodu. Kdysi výstavní dům pomalu pohlcuje les a ten muž se tomu zjevně nesnaží příliš vzdorovat. To přece může být jedinečná osobnost.

„Jsem blázen ve své vsi,“ napsal kdysi jeden solitér. Nestěžoval si na to, počítal s tím, jak ho jeho okolí vnímá – a dál si dělal svoje.

Začal jsem podobné samorosty vyhledávat, ve městech i na venkově, některé divoké a nápadné, jiné plaché a zcela přehlédnutelné. Jsou nadosah, a zůstávají přitom skryti. Byť nežijí úplně stranou civilizace jako Ruda na Šumavě nebo Bajza mezi jihočeskými rybníky, také si vytvořili vlastní území. Ten prostor se zpravidla nedá vyčlenit na mapě, o to víc je ale zasazený v jejich myslích. Systému se tito zdánliví outsideri dotýkají, ale stáhli se z něj, co to jen šlo. Žijí na svých vlastních planetách, kde platí jiná pravidla a cíle. Také smysl věcí je v něčem úplně jiném.

Jak jsem tak za nimi jezdil, nemohly mi uniknout dvě věci: jde bez výjimky o samé muže, a pokud mají něco společného, tak je to jistá forma útěku. Aby mohli stvořit vlastní svět, museli do jisté míry opustit ten náš.

Sám jsem mužskej a o útěku si nemyslím nic špatného, naopak, nejednou je to nejprogresivnější řešení situace. Kde ale zůstaly ty ženy?, napadla mě konečně ta správná otázka. Ne kvůli nějaké genderové rovnosti, ale kvůli samé podstatě věcí. Copak ženské neutíkají? Asi tolik ne. Vybavil jsem si starou lidovou moudrost: „Žena to prostě musí nějak vydržet.“ A ještě jednu: „Která ženská to nemá těžké?“ A citát, snad z Mistrala: „Ženy, to jsou ty tajemné bytosti prodchnuté vzácnou schopností milovat a trpět.“

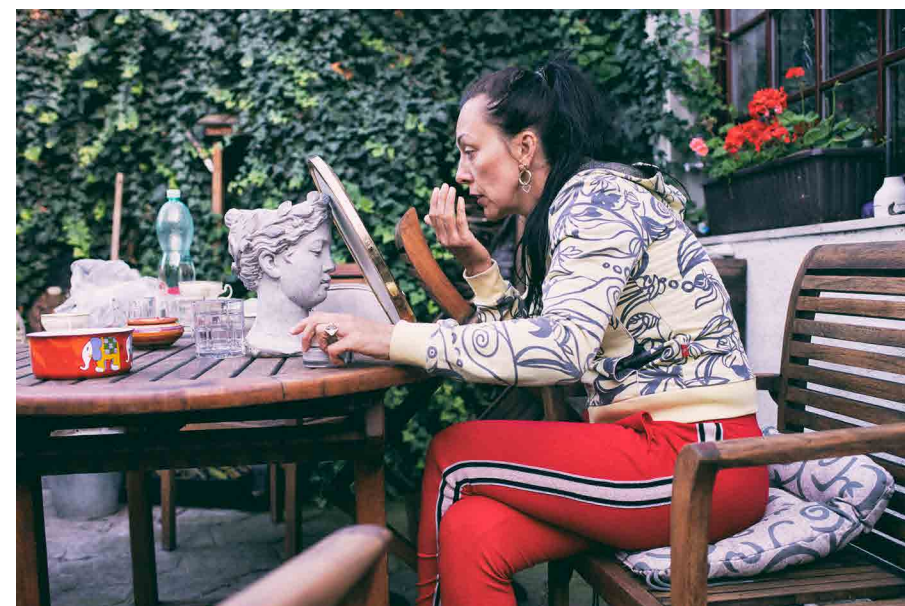
Co zažívá člověk, který to má v životě opravdu složité, sám po večerech ve ztemnělém pokoji? Ve chvílích, kdy na něj nejsou upřeny žádné kamery ani oči? Jak se vyrovnává se ztrátou? A je opravdu možné nechat bolest za sebou, nebo musí stačit jen, že to už právě nebolí? Je naděje vůbec ten jediný způsob, jak se s těžkostmi vyrovnat? Optimismus není povinný a možná to není cesta úplně pro každého. Nespočívá někdy ta základní kvalita prostě v tom, že člověk „jen“ přežil? Navzdory všemu, co bylo, co je, co dost možná ještě přijde... Jak to říkala Matka Tereza? „Přesto.“

Knihy dělám zejména proto, abych něco pochopil, naučil se, odkoukal. A je už načase, abych si vyjasnil, jak žít se ztrátou a neztratit se. Začal jsem tedy jezdit s diktafonem za ženami s těžkým osudem, s mučivě bolavým příběhem, zároveň za takovými, které jsou otevřené a sdělné. Někdy se snaží zapomenout, ale dobře

vědí, že to nejde. Poznaly, že prožité nejde popřít, a raději svou energii věnují způsobu, jak to překonat – odpuštěním, pochopením, aktivitou, třeba i vztekem, jakkoliv. Tohle je škola, kde se i chlap může hodně naučit.

S formulací, s kým si to vlastně povídám, mi pomohl můj kamarád, šumavský samotář Tony, když jsem mu o téhle knize říkal. „Jsou to prostě ženské, které si vytáhly černého Petra,“ prohlásil. Ano, a zároveň takové, které přesto hrají dál.

Své chlapy na okrajích jsem ale neopustil (bude o nich další kniha). O tom, že si povídám se zdánlivými outsidersy, jsem se zmínil v nějakém rozhovoru a stalo se cosi výjimečného. Ozvala se mi **Míša**: „Já jsem taky takový městský looser. Nenechte se zmást vizáží.“ Klidně by si prý se mnou o tom všem povídala. Osobně jsme se ještě ani neviděli, a ona mi o sobě napsala to, co se většinou snadno neříká ani nejbližším přátelům. Byla skutečně až sebevraždě otevřená. Když jsme se uviděli poprvé, musel jsem si

připomenout, že se nemám nechat ošálit zjevem: potkal jsem se s ženou, které záleží na tom, aby vypadala dobře – a daří se jí to. V brněnské kavárně rozhodně nevypadala jako looser, to spíš já.

Míša měla čas, tak se mnou šla na besedu se čtenáři, kterou jsem večer měl. V řeči jsem se tam dostal i na *Brnox*, knihu, kterou jsem dělal před lety s výtvarnicí Kateřinou Šedou a která pojednává o brněnské vyloučené lokalitě. Z publika se začaly trousit předsudky a hlavně obavy. Čtenáři by tam nikdy ani nevystoupili z tramvaje, je tam přece jen špína, hluk a násilí. Vtom si vzala slovo Míša. V brněnském Bronxu podnikala, zná to tam dobře, je to tam divoké, ale skvělé. A vrací se vám tam to, s čím tam přicházíte. Takhle nějak to říkala.

Mluvila o vlastních zkušenostech, žádné věci z doslechu a domněnky, nic nelakovala na růžovo, její názory byly skutečně jen její. To už jsem věděl, že budeme blízcí kamarádi. Jen jsem ještě musel Míšu přesvědčit, že nepatří do knihy o ztracencích, ale o těch, co se nezlomí. Michaela je renesanční bytost, emotivní, a přitom tvrdá, racionální, a zároveň se srdcem na dlani. Její osobnost mě pohltila. Rozhovor s ní je obsáhlý, zároveň se tam spousta věcí nedostala: třeba to, jak měli s bývalým manželem loď za pár desítek milionů, nebo proč tak divoce hejtovala na Facebooku koronavirus, tedy strach z něj. A to ne až na podzim 2020, kdy se covidové brblání stalo národním sportem, ale v březnu, kdy měli nahnáno skoro všichni. Míša ovšem ne. Je to člověk, který se nebojí, a pro blízkého člověka by udělala všechno. Kdybych šel na výpravu do Hory osudu, vzal bych ji s sebou.

Zároveň bych neuměl říct, v čem přesně ten její černý Petr spočívá. Mafie ani kriminál to nebudou, nebo až jako důsledek něčeho vnitřního. Třeba na to přijdou čtenáři. Já vím jen to, že Míša jde těm černým Petrům občas naproti, život si rozhodně neulehčuje, spíš si ho někdy udělá těžší. Ale ví, proč to dělá – a neohne se. Na to můžu vzít jed.

Možná znáte někoho, o kom se říká, že je takové sluníčko. Světlo z tváře mu nezmizí ani v údolí stínu, ani tehdy, když se druzí nedívají. **Denisa** je taky taková. Usmívá se, směje a raduje,

a přitom by mohla mít všechny důvody k tomu se mračit. Stěžovat si, rmoutit se, obviňovat Boha, proč právě na ni naložil tolik bolesti. Není to nic iluzorního, mluvíme o bolestech fyzických, protože Denisa je chodící seznam diagnóz.

Jedna z mých nejoblíbenějších knih *Tři muži ve člnu* začíná popisem toho, jak na vypravěče něco leze a on otevře lékařský tlustospis, aby se dopátral toho, co mu vlastně je. Postupně zjistí, že trpí všemožnými chorobami, bere to v abecedním pořadí, začíná Addisonovou chorobou a skončí žloutenkou. Kromě sklonu k samovolným potratům – což vnímá jako nepochopitelné opomenutí – má všechny ostatní nemoci známé lékařské vědě.

Denisa toho naštěstí tolik nemá, přesto má naloženo velice slušně. Co je jí ale s Jeromem Klapkou Jeromem společné, je ten setrvalý optimistický pohled na svět. Ona se snad optimisticky dívá i na pesimismus! Přitom je ten úsměv nehraný a vše prostupující. Když mi vyprávěla o svých chorobách, ani já se kolikrát neubránil smíchu. Dost jsme se zkrátka těm všem nemocem nařehтали.

Jak se naučit takovému přístupu k problémům? (Denisa by mě opravila, že to nejsou problémy, copak je problém to, že člověk necítí čtvrtku těla, proč by měl být?) Nebo je to šťastlivcům vrozené a mají prostě kliku, že vidí hlavně tu lepší stránku věcí? Možná je to i otázka rozhodnutí, pevné vůle. Nad tím vším přemýšlím a snažím se Denisiným úsměvem infikovat. Někdy se mi to daří.

Pro Denisu může být jedním ze zdrojů jejího postoje rodina, zejména děti. **Jana** takové zázemí nemá. Měla ho, ale přišla o něj. Známe se dlouho, ještě z doby, než ten příběh, o kterém si nyní povídáme, začínal. Vídali jsme se v době, kdy se jí narodil malý Tadeáš, i po tom, kdy tu už najednou nebyl... Vzpomínám, jak jsme se potkali na nějaké mši a já nesvedl nic víc než ji obejmout a Jarkovi, jejímu muži, podat ruku. Až teď, po tolika letech, jsme si o tom dovedli pořádně promluvit.

Když jsem začal s novinářinou, těšilo mě, že se díky téhle profesi dostanu do prostředí a za lidmi, kam bych jinak nenakoukl. V knižních rozhovorech to tolik neplatí, je tu ale něco víc, dostanu

se hlouběji. Uvědomuju si, že kdybych nedělal tuhle knihu, Janu s Jarkem bych sem tam potkal třeba na festivalu dokumentárních filmů, ale na to podstatné by řeč dost možná ani nepřišla. Že bych se tomu nějak instinktivně vyhýbal – nebo spíš zbaběle. Jako by stačilo, že máme rádi podobné filmy, muziku a knihy.

O rozhovor s Janou jsem hodně stál. Kvůli tomu, co to znamená už nebýt rodičem, čím nahradit ztrátu základní generační identifikace, ale zejména pro to, jak ona o věcech přemýšlí. Hluboce, v souvislostech a zároveň nekompromisně přímo. Naše nynější povídání vnímám i jako nový impulz pro naše kamarádství. A připomínku toho, že když se nebudu ostýchat mluvit o tom nejniternějším a nejpalcivějším, o tom, co trápí druhého i mě samotného, může to vztahu jen prospět. Každému vztahu. Dokáže ho obrodit.

Těch černých Petrů může být celá řada. Když jsem se zamýšlel nad koncepcí téhle knihy, chtěl jsem tam i nějakého řekněme politického. Přál jsem si povídat s ženou, které nezavařily poměry rodinné či zdravotní, ale ty společenské. Dvacáté století se svými totalitami bylo na tento úkaz obzvlášť bohaté. S oběťmi německého nacismu jsem už nejednou hovořil, s politickými vězni českého komunismu a s těmi, kteří před ním museli prchnout za hranice, jsem napsal několik knih. Nechtěl jsem se tedy opakovat, naopak jsem si přál ukázat něco, co je i tři čtvrtě století po konci druhé světové války v naší společnosti stále přijímáno velmi váhavě. Ano, mluvím o odsunu našich německých spoluobčanů. Divoký odsun, násilnosti, ztráta majetku, nový začátek v poražené zemi... I o tom bylo už naštěstí docela dost napsáno. Tím nejpomíjenějším příběhem se mi ale jeví situace těch, kteří tu museli zůstat. Německých rodin, které by rády odešly do Bavorska či jiné části Bundesrepubliky, ale nemohly. Čím vším si tady musely projít? Kdo všechno si na ně mohl najednou plivnout? A jaké to bylo pro děti, pro ty úplně malé, které ještě ani nemohly chápat důvody české nenávisti a které k ní nemohly zavdat ani tu nejmenší příčinu?

Znám několik takových příběhů – i ve svém příbuzenstvu – ale věděl jsem, že se chci vrátit na Šumavu. S paní **Sieglinde** jsem si poprvé povídal už v roce 2017, ale na stránky Katolického týdeníku

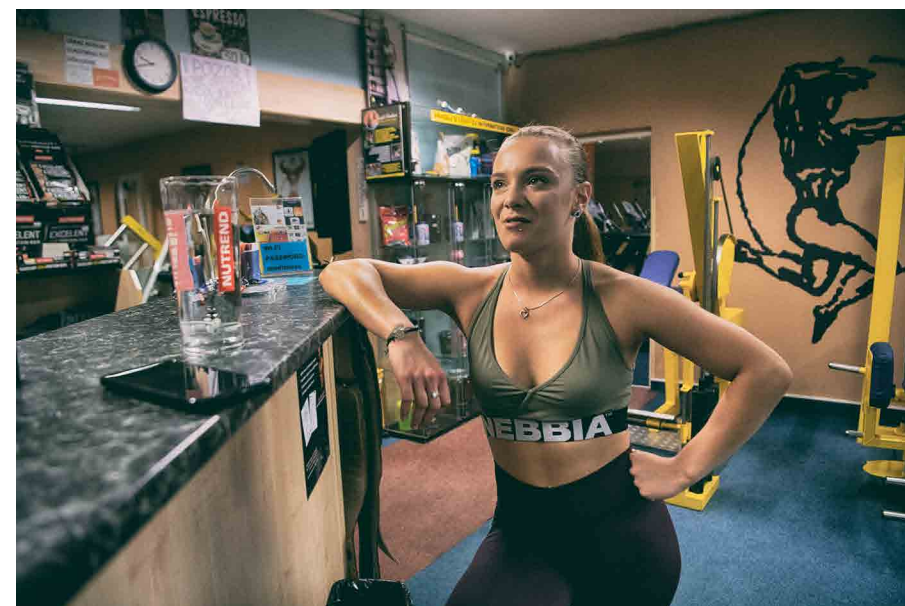
se vešla jen malá část toho, co mi tenkrát pověděla. Nyní jsem za ní přijel znovu a v dialogu pokračoval. A zase jsem byl svědkem toho, jak odpuštění hojí rány a odlehčuje zraněnému. Paní Sieglinde se o to snaží i ve svém veřejném působení, jde za tím vytrvale a bez oklik. V uších mi zní, jak připomíná, že odpustit druhému je povinnost. Ano, je to úkol i pro mě, něco, čemu se nesmím vyhýbat.

Od **Apoleny** jsem se naučil něčemu zdánlivě menšímu: každý den se sprchovat studenou vodou. (Vlastně: sprchovat se normální vodou, nikdo ji kvůli mně neochlazuje, jak Apolena říká.) Jistě to prospěje mému zdraví a imunitě, zvláště když k tomu přidám ono Apolenino chození naboso. Kdysi jsem bosý chodil, ale někde se to za ty roky vytratilo. Měl bych to znovu nalézt, Apolena je mi příkladem, co všechno to s člověkem dokáže udělat. Ale hlavně: ona je osobností, která dokázala to největší – žít. Tahle žena přestála neskutečné věci. To, čím procházela, nebylo domácí násilí, to bylo domácí mučení! Totální hrůza. Husí kůže dostanu pokaždé, když si jen letmo vzpomenu na slova, kterými o tom hovořila.

Když se sprchuju, husí kůže už nemívám. Vůbec to není tak studené. Hlavní je nebát se předem, neočekávat, že mě sevře chlad – když si nespustím v mysli ten program, nestane se to. Hluboce se skláním nad tím, že mi Apolena vypověděla svůj příběh, že mě k sobě pustila. A že mě přiměla znovu přemýšlet i nad tím, proč vlastně tuhle knihu dělám. I toho se týkal náš rozhovor.

Ve své knize jsem si přál mít i nějakou mladou ženu, možná dokonce dívku. Aby to nebylo jen o těch, co už mají za sebou nějaké ty roky. Takový rozhovor jsem přitom chápal spíš jako zpestření: co mi nějaká mladá holka může říct? – samozřejmě kromě popisu toho svého černého Petra. Na nějaké zobecnění a ponor do souvislostí je asi příliš brzo, bude to zřejmě krátké povídání.

Brzy se mi ale vyjevila platnost rčení Podle sebe soudím tebe. Na první schůzku s **Anetou** jsem jel bez přehnaných očekávání, spíš jsem byl zvědavý a těšil jsem se. Byla to ona, kdo si v předvečer schůzky ověřil, že všechno platí, byl jsem to já, kdo došel v mé rodné Jihlavě omylem na jiné místo, byla to ona, kdo na

mě na tom správném už s předstihem čekal. A byla to opět ona, kdo po dvou a půl hodinách povídání musel vyrazit za dalšími povinnostmi. „V 11.40 budu muset odejít,“ napsala mi už s předstihem – a opravdu v ten čas odešla. Ne chvíli po půl, ne ve tři čtvrtě... Tahle osmnáctiletá dívka, která prošla nesmírně tvrdým domácím prostředím, drogami a pastákem a na světě už nikoho nemá, opravdu odešla v 11.40. Byl jsem fascinován, jak dodržuje svůj harmonogram, ale zejména jejím vyprávěním. Když jsem ji poslouchal, mohl jsem mít dojem, že proti mně sedí na lavičce zralá žena. Když jsem se podíval, byla tu mladičká holka. Došlo mi, že někdy v tom nemusí být rozpor.

Příště už měla Aneta víc času a my mohli zajet k rybníku za město, kam jsme v různých dobách oba rádi chodili na procházky. Když jsem chodil za školu, trochu jsem se tu schovával, bývalo mi tu docela dobře, nebo aspoň snesitelně. Teď jsme se tu prošli spolu. Jsem rád, že štafeta tohoto místa pokračuje.

Do Jihlavy pojedu zase zítra. Mělo by být kolem patnácti stupňů. To bych přece mohl do toho rybníka ještě skočit, ne?

Aleš Palán

Míša

PRAVIDLA NULA

*„Mám to přečtený a jsem z toho hotová: žádný výsledky, jen průsery. Prostě rozhovor s outside-rem.“ Právě tak zhodnotila **Michaela Pazourková** při autorizaci náš rozhovor. Nesouhlasil jsem s ní: „Myslím, že máš i spoustu výsledků. To, jak o světě přemýšlíš, je sám o sobě skvělej výsledek.“*

Psali jsme si na Facebooku, dnes se vidíme podruhé v životě. A přesto mám dojem, že mi o sobě řekneš úplně všechno.

Já se za sebe nestydím. Neříkám, že je to vždycky k chlubení, ale nemám s tím problém. Některé věci nejdou odčinit, i když byly špatné, ale proč je tajit? To by jen znamenalo, že s nimi člověk není vyrovnaný.

Ty s nimi vyrovnaná jsi?

Myslím, že s většinou ano. Jak mám nízké sebevědomí, když do mě někdo vyřeývá, začnu o sobě pochybovat. Když ale můžu vysvětlit, proč, co a jak mám, je to jiné. Samozřejmě jsou věci, které na mě dodnes dolehnou.

Třeba?

Třeba zazvonění, taková blbost, vid'?

Lekneš se, když někdo zazvoní u dveří?

Vždycky si řeknu: Panebože, kdo to zas je? Když někoho čekám, je to v pořádku, ale pokud někdo zvoní nečekaně, hned přemýšlím, co bude. Navíc poštačka, když zvoní, nosí nepříjemnou poštu. Já

jsem měla třeba sedm exekucí zaráz, některé byly psané na mě, jiné na mého bývalého. Borec extrémně utrácel love a já místo toho, abych ho poslala do prdele, mu pomáhala, místo svých dluhů jsem platila jeho. On měl krizi středního věku, tak utekl s mladší holkou, se kterou si mimochodem teď píšu na Facebooku a jsme kámošky. Měli jsme odtahovku, byla psaná na mě. Auto, které on strašně moc chtěl, stálo milion dvě stě tisíc a kupovalo se na mě proto, že jsem byla plátce DPH. On s ním udělal za celou dobu dva byznysy a já za něj platila každý měsíc 22 058, 70 Kč.

To si pamatuješ úplně přesně?

Hodně to bolelo, byla to velká splátka. I když jsme se rozešli, platila bych to klidně dál, ale už jsem neměla z čeho. Tak přišla exekuce na milion sto tisíc, samotný dluh byl přitom asi jen 260 tisíc. Já jsem na exekutory hodně ostrá, oni jsou v podstatě horší než mafie, s mafii se domluvíš, s exekutory ne.

Mohli ti vzít to auto.

Auto oni samozřejmě nechtěli, chtěli barák.

Protože se auto nedalo prodat?

Dalo, ale barák se jim líbil víc. Dva roky jsem se s nima dohadovala, otec mě za ty extempore nesnáší. On je typický důchodce, poctivý, má strach úplně ze všeho, kdežto já jdu do extrému, jsem tvrdá jako prase. Otec by se sesypal, dal by jim ty peníze, ale naštěstí je neměl, protože pak by mi to do smrti vyčítal. Já se nedala a nakonec mě to stálo jen 295 tisíc.

Jak se to podaří, když původně chtěli přes milion?

Napočítají úrok, vypočítávají si procentuálně náklady řízení, odměnu a najednou je z toho milion. Podle mých zkušeností jsou 99 % exekutorů hajzlové, tenhle nebyl hajzl, navíc pochopil, že se mnou nehne. Byla jsem extra tvrdá, křičela jsem na něj do telefonu. Taký mi vyhrožovali, že mi sem nastěhují cikány. No a? Těch se nebojím, podívejte, jak řvu, s nima si poradím. Nechtěla

bych vědět, co budou ti exekutoři žít příští život, jsou to fakt strašně špatní lidi.

Neskloníš se nejen před exekutory, vid'?

Já mám obecně extrémní problém se zákony a projevuje se to na každém kroku. Když si člověk drží vlastní pravidla, svoji morálku, tak zákony nepotřebuje, protože já nebudu krást a lhát, ani kdyby to nebylo trestné. Nevím, čím to je, ten můj obrovský problém s pravidly, mám nějakou poruchu, asperger nebo ADHD, nevím. V podstatě jdu do konfliktu skoro s každým, protože to mám úplně jinak postavené. Jednu dobu jsem vymáhala pohledávky, tedy s lidmi, kteří jsou oficiálně mafie. A zjistila jsem, že mají lepší charakter než například mnozí zákonodárci, že drží slovo a nepotřebují zákony. Když tě respektují – což samozřejmě není jednoduché, ale mě respektovali –, tak ti nelžou a dané slovo platí.

Jak ses dostala do tohohle byznysu?

Zajímavě. Za tu dobu, co mám půjčovnu, nám ukradli čtyřicet sedm aut. Jednoho dne ti to začne lézt na hlavu, ty příběhy se hodně kříží. Máš zase nějaké roztomilé auto, roky platíš dvacet litrů měsíčně a čekají tě poslední dvě splátky. A oni ti ho ukradnou, třeba caravellu, v té době téměř za milion. Kde to auto hledat? Už jsme věděli, za kým jít, protože v Brně kradli auta Albánci, teď dělají spíš fety, ale tohle je osmnáct let zpátky. Ale Albánci, které jsme znali, naše auto neměli.

Počkej, a co takhle jít na policii?

Je vidět, že nemáš půjčovnu.

To nemám.

Obešli jsme celou brněnskou mafii, jestli něco nevědí. Auta se pak vykupují zpátky a ty seš rád, že si ho můžeš koupit. Ze začátku jsem to nechtěla dělat, protože je tím vlastně podporuješ, ale bohužel, když potřebuješ love, morálka se láme. Neříkám, že jsem to udělala vždycky, ale párkrát v komplikovaných situacích ano.